

'Herbronnen' (verkondiging zondag 23 juni)

Gemeente van Jezus Messias

De theoloog Karl Barth is voor mij als predikant altijd een grote inspiratiebron. Als student las ik gretig met medestudenten zijn boeken en probeerde ik zijn denken me eigen te maken. Tot diep in de nacht spraken we op ons dispuut over zijn ideeën. Of we het allemaal begrepen dat weet ik niet. Maar zijn gedachten inspireerde ons. Voor mij als predikant is het leven en werk van Barth altijd een bron vol inspiratie. Je hebt om 'navolger van Christus te willen zijn', steeds weer voorgangers in leven en geloof nodig. Voor iedereen die hier zit, zullen dat andere mensen zijn. Voor mij is Barth er één van.

Als Karl Barth is afgestudeerd wordt hij predikant in het Zwitserse dorpje Safenwil. Een klein boerendorp met wat industrie tussen Basel en Zürich. Wanneer hij daar aan het werk gaat merkt hij dat wat hij geleerd heeft, niet voldoet. De rauwe werkelijkheid waarin veel boerenknechten en arbeiders moeten leven, staat haaks op zijn brave en veilige theologie. Barth heeft als student geleerd dat geloven, Christus navolgen, vooral een individueel gebeuren is. Geloven is, zo heeft hij geleerd op de universiteit, vooral een privé zaak. Als predikant moet je vooral zorgen dat mensen brave burgers worden en blijven. Je moet je niet te veel met de samenleving bezighouden.

Barth ontdekt al snel dat zijn preken over de hoofden van de mensen heengaan. Het is theorie die boven het leven zweeft. Ook ontdekt Barth dat veel boerenknechten en arbeiders in armoede moeten leven omdat ze heel weinig loon krijgen. Terwijl hij iedere week nauwgezet zijn preek voorbereidt, vraagt hij zich af: 'Wat zou Christus hier verkondigt hebben?', 'Wat betekenen de woorden uit de bijbel voor de mensen die hier bij mij in de kerk zitten?'. Vragen die de theologie van Barth helemaal overhoop gooien. Geloven moet in de praktijk handen en voeten krijgen. Wie Christus centraal stelt, die zal de hongerige te eten moeten geven, en diegene zonder thuis een woning. Navolging is nooit vrijblijvend. Barth beseft dat hij als predikant weer alles opnieuw moet doordenken. Hij moet opnieuw beginnen om tot de kern van het christelijk geloof te komen. Ook wordt hij socialist en gaat de arbeiders leren zich in een vakbond te organiseren. Dit tot grote ergernis van de kerkenraad en de directeur van de fabriek. Barth laat zich niet van de wijs brengen. Christus navolgen betekent dat er recht moet worden gedaan. Hij staat voor zijn en Gods zaak.

Van Barth heb ik geleerd dat geloven ook alles te maken heeft met de wereld waarin we leven. Wanneer we Christus centraal stellen, in geloof, in theologie, in verkondiging, dan gaat het ergens over. Dan gaat het schuren met de realiteit, dan wordt kerk zijn niet vrijblijvend. Geen holle woorden, of vrome praatjes, maar een profetische houding naar de samenleving. Kortom: navolging die je raakt, ontregelt, verwart en tegelijk verwondert. Geloven gaat stromen.

Tijdens mijn studieverlof in Zwitserland in de kerk van Olten, de plek waar onze dochter woont, reed ik regelmatig langs het dorpje Safenwil. Wanneer ik op dinsdag 7 mei weer langs Safenwil rijd, besluit ik de afslag naar het dorp te nemen en loop ik naar de kerk. Een soort pelgrimage naar mijn inspirator. Helemaal de berg op naar boven. Een pittoresk wit kerkje. Eenmaal binnen is de koster de vloer aan het dweilen. We raken aan de praat en ik zeg dat ik predikant in Nederland ben en de plek van Barth als mijn inspirator wil bezoeken. De koster vertelt dat in het kerkhuis beneden het kerkje, vroeger de pastorie, nog het oude bureau van Karl Barth staat met een paar boeken en brieven van hem. Of ik daar naar toe wil? Even later zit ik achter het bureau van deze grote theoloog en kijk ik door het raam over de bergen van de Jura. Alsof ik even heel dicht bij hem ben. Op dat moment voel ik weer waarom ik ooit theologie ben gaan studeren. Ik kom weer tot de kern van mijn geloof. Het is een ervaring van herbronning en vernieuwing. Voor even valt alles op zijn plaats.

Geloven is als het gaan van een weg. Je moet steeds terugkeren om te weten waar je vandaan komt. Barth verkondigt wat hij meent in de bijbel te hebben gelezen. Wat mensen ook van hem vinden, hij gaat voor het Woord. Ik ervaar opnieuw dat dit ook voor mij geldt. Ieder is op zijn eigen manier predikant, dienaar van het Woord, van de traditie. Wees moedig, heb lef, om de verkondigen wat er gezegd moet worden. Wat mensen ook van je vinden. Je moet je eigen geloofsweg gaan. Daartoe is een ieder geroepen. Barth heeft ook voor zichzelf weer helemaal opnieuw uit moeten vinden waar de kerk voor staat. Wat haar rol is. Herbronnen.

Ook wij als Protestantse Gemeente Elst zijn geroepen om onszelf te hervormen. Veel mensen laten de gemeente van Christus links liggen. Jongeren voelen niet de noodzaak om op zondagmorgen naar een kerkdienst te gaan. Er is wel behoefte aan verdieping, maar niet meer op de traditionele manier. We staan voor de taak om onszelf als gemeente van Christus opnieuw uit te vinden. In die opdracht staan we niet alleen.

In het boek Handelingen lezen we dat de apostelen, de leerlingen van Jezus ook helemaal opnieuw moeten beginnen. Er is nog geen kerk, nog geen liturgie, nog geen structuur. Hun inspirator, leraar en voorganger Jezus is naar de hemel, en ze moeten het maar zelf uitzoeken. De gemeenschap van Christenen moet zichzelf nog uitvinden. Het wordt een zoektocht. Wat betekent het om gemeente van Christus te zijn. Was is een kerk, wat komt daar bij kijken. Waar lopen we tegenaan. Waar moeten we oplossingen voor zoeken? In de loop van het boek merk je ook dat mensen daarover van mening verschillen. Dat er soms discussies zijn, conflicten dreigen.

Wat opvalt is dat er steeds teruggevallen wordt op de Heilige Geest. In vertrouwen dat Gods Geest erbij is en hen de weg wijst. Daarom is er ook een grote plek voor het gebed. De gemeente wil zich openen voor die Geest en zich de weg laten wijzen. Een nieuwe tijd is aangebroken. De volgelingen van Jezus moeten nog uitvinden, waar die hen zal brengen. Maar er is vertrouwen dat het een goede weg is en dat God hen zal leiden.

Ik heb zelf steeds meer het idee dat er ook in onze tijd voor de gemeente van Christus, voor de gemeente een nieuwe tijd is aangebroken. Dat de oude manier van kerk-zijn niet meer werkt en dat we ons in deze tijd ook opnieuw uit moeten vinden. En dat we eigenlijk niet weten waar die nieuwe tijd ons zal brengen. We zijn als kerken in een tijd van transitie. En het is een uitdaging om in deze tijd te luisteren naar de Heilige Geest en te kijken waar die ons brengt. Passend bij onze tijd, bij de behoefte van mensen. Passend ook bij wat de samenleving nodig heeft.

De toekomst van de gemeente van Christus ligt volgens mij in aangaan van verbindingen met de samenleving. Dat deed Christus zelf trouwens ook. Een verbinding die mij trof zag ik in Olten. De predikante Melanie Ludwig heeft daar een 'rouw-café' opgezet voor ouders die een kind hebben verloren. Ook ouders die te maken hebben gekregen met een miskraam nodigt ze hiervoor uit. Daarnaast worden deze ouders uitgenodigd voor een jaarlijks herdenkingsritueel. Om mensen die hier behoefte aan hebben te benaderen heeft Melanie ook contact gezocht met het plaatselijk ziekenhuis en verschillende verloskundigen in Olten. Samen met hen organiseert ze het rouw-café. Kortom: probeer een relatie aan te gaan met een organisatie buiten de kerk.

Wij doen dat hier al een tijdje door samen te werken met Vluchtelingenwerk Elst en met het maatschappelijk werk van de gemeente. Verder hebben de afgelopen twee maanden 6 studenten van de HAN hier met veel plezier stage gelopen. Inspirerend voor beiden. Laat de Geest maar waaien, durf nieuwe wegen in te gaan.

We mogen geloven dat we in onze zoektocht nooit alleen staan. Of in de woorden van Karl Barth:

*“Laten we toch blijven
vertrouwen, ook in de donkerste ogenblikken! We
mogen de hoop niet opgeven, de hoop voor alle
mensen, voor de hele volkerenwereld! God laat ons
niet vallen, niemand van ons en ons allen met elkaar
niet! Er wordt geregeerd!”*

Als ik de studeerkamer in oude pastorie van Barth heb verlaten ga ik in het kerkje even op de kansel staan. Gewoon, even ervaren hoe het was voor Barth en allen die na hem zijn gekomen. Het voelt goed, zeer goed zelfs.

Moge het zo zijn

Jeroen Jeroense

Achter het bureau van Karl Barth

Kerkje van Safenwil